

ลักษณะทางวัฒนธรรมที่สะท้อนจากการใช้คำเรียกบุคคลใน ภาษาเวียดนาม¹

Characteristics of Culture Reflected in The Usage of Address Terms in Vietnamese Language

Nguyen Thi Thuy Chau²

พัชรินทร์ อนันต์ศิริวัฒน์³

สุภาพร คงศิริรัตน์⁴

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ลักษณะทางวัฒนธรรมที่สะท้อนจากการใช้คำเรียกบุคคลในภาษาเวียดนามปัจจุบัน โดยเก็บข้อมูลคำเรียกบุคคลในบทสนทนาจากนวนิยายเวียดนามที่มีการตีพิมพ์เผยแพร่ครั้งแรกระหว่างปี 2553-2558 ผลการวิจัยพบว่า การใช้คำเรียกบุคคลในภาษาเวียดนามปัจจุบันได้สะท้อนให้เห็นลักษณะทางวัฒนธรรมหลายประการ ได้แก่ สังคมแบบระบบเครือญาติ การยกย่องให้เกียรติผู้อาวุโส การประนีประนอมเพื่อรักษาสัมพันธ์ภาพระหว่างบุคคล ความอ่อนน้อมถ่อมตน และการยกย่องให้เกียรติผู้อื่น

คำสำคัญ: คำเรียกบุคคล, ภาษาเวียดนาม, ภาษากับวัฒนธรรม

¹ บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์เรื่อง การศึกษาการใช้คำเรียกบุคคลในภาษาไทยและภาษาเวียดนาม

² นิสิตปริญญาศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย
คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

³ ประธานที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

⁴ กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

Abstract

This article aims to analyze some cultural characteristics that were reflected by the usage of address terms in modern Vietnamese languages. The data of address terms were collected from the conversations in six Vietnamese novels published during 2010 to 2015. The result shows that the usage of address terms in modern Vietnamese language reflects some characteristics of Vietnamese culture, such as characteristic of kinship society, praising and respecting the older people, compromising to keep the relationship between each other, and humbling and praising others people.

Keywords: Address terms, Vietnamese language, Language and culture

ความนำ

กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับวัฒนธรรม นักภาษาศาสตร์ทั้งหลาย เช่น Sapir (1921) Brown (1994) Emmit and Pollock (1997) เป็นต้น ต่างแสดงความคิดเห็น คล้ายคลึงกันว่า ภาษานอกจากเป็นเครื่องมือสื่อสารระหว่างบุคคล ในสังคมมนุษย์แล้ว ยังเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมและสะท้อน ลักษณะของวัฒนธรรมออกมาให้เห็นโดยรูปแบบ ลักษณะการใช้

และความหมาย ภาษากับวัฒนธรรมมีความสัมพันธ์กันอย่างแน่นแฟ้นจนสามารถกล่าวได้ว่า ภาษาคือวัฒนธรรมและวัฒนธรรมคือภาษา (Tang, 1999) ดังนั้น เมื่อขาดความรู้ทางด้านวัฒนธรรมของชนชาติใดชนชาติหนึ่ง เราจะไม่สามารถเข้าใจภาษานั้นอย่างกระจ่างชัดเจนได้ ในขณะเดียวกัน เมื่อขาดความรู้ทางด้านภาษาใดภาษาหนึ่ง เราก็จะไม่สามารถเข้าใจวัฒนธรรมของชนชาตินั้นอย่างลึกซึ้งได้เช่นกัน ดังที่ กาญจนา นาคสกุล (2539: 35) ได้กล่าวไว้ว่า “คนทุกชาติมีภาษาของตนเป็นภาษาประจำชาติ เป็นภาษาที่แสดงเผ่าพันธุ์และความเป็นชาติ เป็นเครื่องมือบันทึกวัฒนธรรม ประเพณี ค่านิยม ภูมิปัญญา และประวัติศาสตร์ของชาติตน ” เพราะฉะนั้น เมื่อศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบ ความหมาย และลักษณะการใช้ของภาษาใดภาษาหนึ่งจะทำให้เห็นลักษณะทางด้านสังคมและวัฒนธรรมของชนชาตินั้น ภาษาเวียดนามเป็นภาษาประจำชาติของประเทศเวียดนาม เป็นภาษาที่มีการใช้มานานหลายพันปี และเป็นภาษาที่แสดงออกให้เห็นลักษณะทางด้านสังคม ประเพณี วัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ ฯลฯ ของชนชาติเวียดนาม คำเรียกบุคคลเป็นส่วนหนึ่งของภาษาเวียดนามจึงย่อมสะท้อนให้เห็นลักษณะทางด้านสังคมและวัฒนธรรมของประเทศเวียดนาม

ในภาษาเวียดนาม คำที่ใช้เรียกบุคคลมีหลากหลายรูปแบบ ได้แก่ คำหรือกลุ่มคำชนิดต่างๆ เช่น คำเรียกญาติ (เช่น bố “พ่อ”, mẹ “แม่”, anh “พี่ชาย”, chị “พี่สาว”) คำสรรพนาม (เช่น tôi “ผม, ฉัน”, mình “ตัวเอง, เรา”, ta “เรา, พวกเรา”) ชื่อ (เช่น Diễm Phương, Giang, Bống) คำบอกอาชีพหรือตำแหน่ง (เช่น cảnh sát “ตำรวจ”, giáo viên “ครู”, luật sư

“ทนายความ”) คำนาม (เช่น bạn “เพื่อน”, người yêu “คนรัก, แฟน”, trẻ con “เด็ก”) กลุ่มคำ โดยแบ่งเป็น นามวลี (เช่น bố mẹ anh “พ่อแม่พี่”, bạn em “เพื่อนน้อง”) และสรรพนามวลี (เช่น hai chúng ta “เราสองคน”, bốn chúng tôi “พวกเราสี่คน”) วลีแสดงความรู้สึก (เช่น con dỏ hơi “อีนิงบ้า”, thằng con quý tử “ไอ้ลูกชายคนโปรด”) รวมทั้งรูปแบบที่เป็นการผสมระหว่างคำเรียกญาติ + ชื่อ (เช่น bác Tâm “ป้า Tam”, dì Dương “น้า Duong”) คำนำหน้า + ชื่อ (เช่น cái Hoa “ยาย Hoa”, thằng Quan “ไอ้ Quan”) คำบอกอาชีพหรือตำแหน่ง + ชื่อ (cô giáo Mai “อาจารย์ Mai”, bác sĩ Ly “หมอ Ly”) ฯลฯ คำเหล่านี้สามารถใช้เรียกแทนตัวผู้พูด ผู้ฟัง หรือผู้ถูกกล่าวถึง ในขณะที่สนทนา คำเรียกบุคคลในภาษาเวียดนามมีความหลากหลายทั้งทางด้านจำนวน รูปแบบ ความหมาย และลักษณะการใช้ การใช้คำเรียกบุคคลในภาษาเวียดนามนอกจากบ่งบอกถึงความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความแตกต่างทางด้านสถานภาพทางสังคม อายุ เพศ ความสนิทสนม อารมณ์ความรู้สึก ฯลฯ แล้ว ยังแสดงให้เห็นถึงลักษณะทางวัฒนธรรมของประเทศเวียดนามอีกด้วย เช่น การใช้คำเรียกบุคคลระหว่างเครือญาติที่เป็นลูกพี่ลูกน้องในภาษาเวียดนามต้องถือเรื่องศักดิ์ของญาติเป็นหลัก กล่าวคือ ลูกของญาติผู้พี่จะมีศักดิ์เป็นพี่และเรียกแทนตนเองว่า anh “พี่ชาย” หรือ chị “พี่สาว” เสมอ ส่วนลูกของญาติผู้น้องจะมีศักดิ์เป็นน้องและเรียกตนเองว่า em “น้อง” เสมอ ถึงแม้ญาติผู้ที่ถือศักดิ์เป็นน้องจะมีอายุมากกว่าญาติผู้ถือศักดิ์เป็นพี่หลายปีก็ตาม การใช้คำเรียกบุคคลดังกล่าวนอกจากสะท้อนให้เห็นประเพณีในการนับศักดิ์

ของญาติแล้ว (ซึ่งต่างจากการนับศักดิ์ของญาติที่เป็นลูกพี่ลูกน้องในภาษาจีนโดยถือเรื่องอายุเป็นหลัก) ยังแสดงให้เห็นว่า คนเวียดนามให้ความสำคัญกับเรื่องเครือญาติหรือวงศ์ตระกูลมาก

ที่ผ่านมาส่วนมากพบงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับความหมายและลักษณะการใช้คำเรียกบุคคลในภาษาเวียดนาม เช่น Cooke (1968) ที่ศึกษาความหมายและลักษณะการใช้คำเรียกบุคคลในภาษาไทย พม่า และเวียดนาม Nguyễn Văn Chiến (1993) ได้ทำการศึกษาชนิดของคำที่ใช้เรียกบุคคลและลักษณะการใช้ของคำเหล่านี้ในภาษาเวียดนาม Lê Thanh Kim (2002) ศึกษารูปแบบคำเรียกบุคคลในภาษาเวียดนามถิ่นต่างๆ Nguyễn Văn Dung (2005) ศึกษาเปรียบเทียบชนิดของคำเรียกบุคคลและลักษณะการใช้คำเรียกบุคคลในภาษาเวียดนามกับภาษาฝรั่งเศส ฯลฯ นอกจากนี้ก็พบงานวิจัยที่เน้นการศึกษาปัจจัยด้านสังคมและวัฒนธรรมที่ส่งผลต่อการใช้คำเรียกบุคคลในภาษาเวียดนาม เช่น Hoàng Anh Thi (2001) ศึกษาเปรียบเทียบระบบคำเรียกบุคคลในภาษาเวียดนามและภาษาญี่ปุ่นโดยเน้นการวิเคราะห์ปัจจัยด้านจิตวิทยา สังคมและวัฒนธรรมในการสนทนาของคนเวียดนามและคนญี่ปุ่น Bui Thị Minh Yến (2001) ศึกษาคำเรียกบุคคลที่ใช้ภายในครอบครัว ในโรงเรียน และในสถานที่ทำงานจากปัจจัยด้านสังคมและวัฒนธรรมของผู้ใช้ภาษา ฯลฯ อย่างไรก็ตามผู้วิจัยยังไม่พบงานวิจัยที่ศึกษาลักษณะทางวัฒนธรรมที่สะท้อนจากการใช้คำเรียกบุคคลในภาษาเวียดนามปัจจุบัน ดังนั้นในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจะศึกษาวิเคราะห์ลักษณะทางวัฒนธรรมที่สะท้อนจากการใช้คำเรียกบุคคลในภาษาเวียดนามเพื่อให้เห็นและเข้าใจเกี่ยวกับ

ประเพณีและวัฒนธรรม รวมทั้งระบบความคิดและการมองโลกของ
คนเวียดนามเพิ่มมากขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อวิเคราะห์ลักษณะทางวัฒนธรรมที่สะท้อนจากการใช้
คำเรียกบุคคลในภาษาเวียดนามปัจจุบัน

อุปกรณ์และวิธีดำเนินการวิจัย

1. เก็บรวบรวมคำเรียกบุคคลที่เป็นคำเรียกแทนตัวผู้พูด
ผู้ฟัง และผู้ถูกกล่าวถึง ซึ่งเป็นคำหรือกลุ่มคำที่ทำหน้าที่เป็น
ประธานหรือกรรมของประโยค คำพูดที่ปรากฏในการสนทนาจาก
งานเขียนประเภทนวนิยายเวียดนาม โดยผู้วิจัยได้ทำการคัดเลือก
กลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงตามเกณฑ์ดังต่อไปนี้

1.1 นวนิยายที่คัดเลือกเป็นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา
ครั้งนี้ต้องเป็นผลงานที่ได้รับการตีพิมพ์เผยแพร่ครั้งแรกระหว่างปี
พ.ศ. 2553-2558 โดยผู้วิจัยได้คัดเลือกนวนิยายจำนวนทั้งหมด 6
เรื่องจากหมวดนวนิยายของเว็บไซต์ร้านหนังสือ Fahasa เนื่องจาก
เป็นเว็บไซต์ของร้านขายหนังสือขนาดใหญ่และมีชื่อเสียงมากที่สุด
แห่งหนึ่งของประเทศเวียดนาม

1.2 นวนิยายที่เลือกเป็นกลุ่มตัวอย่างต้องมีเนื้อเรื่อง
ที่สะท้อนเรื่องราวเกี่ยวกับตัวละครเอกซึ่งเป็นเยาวชนหรือหนุ่มสาว
ที่มีการดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมปัจจุบันเท่านั้น โดยไม่เกี่ยวข้องกับ
เรื่องราวหรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในประวัติศาสตร์ของประเทศ
เวียดนาม

1.3 นวนิยายที่เลือกเป็นกลุ่มตัวอย่างต้องสะท้อนให้เห็นความหลากหลายทางด้าน 1) เพศ โดยผู้ใช้คำเรียกบุคคลต้องมีทั้งเพศชายและเพศหญิง 2) วัย โดยแบ่งผู้ใช้คำเรียกบุคคลเป็นเด็ก วัยรุ่น ผู้ใหญ่ และผู้สูงอายุ 3) อาชีพ โดยผู้ใช้คำเรียกบุคคลต้องประกอบอาชีพอย่างหลากหลาย เช่น นักเรียน นักศึกษา อาจารย์ แพทย์ พยาบาล พนักงานออฟฟิศ นักธุรกิจ ข้าราชการ นักแสดง ฯลฯ และ 4) สถานภาพทางสังคมของผู้ใช้คำเรียกบุคคลต้องมีสถานภาพแตกต่างกัน เช่น ระหว่างญาติผู้ใหญ่กับญาติผู้น้อย ระหว่างผู้บังคับบัญชากับผู้ใต้บังคับบัญชา ระหว่างครูกับลูกศิษย์ ระหว่างนายจ้างกับลูกจ้าง ฯลฯ

2. รายชื่อนวนิยายที่เลือกเป็นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้มีรายละเอียดดังนี้ 1) Giua dong chay lac ผู้แต่ง Nguyen Danh Lam พิมพ์ครั้งแรก พ.ศ. 2553 2) Chi co the la yeu ผู้แต่ง Han Nhu พิมพ์ครั้งแรก พ.ศ. 2554 3) Gai gia xi tin ผู้แต่ง Nguyen Thu Thuy พิมพ์ครั้งแรก พ.ศ. 2555 4) La roi trong thanh pho ผู้แต่ง Le Xuan Khoa พิมพ์ครั้งแรก พ.ศ. 2556 5) Mang thai tuoi 17 ผู้แต่ง Vo Anh Tho พิมพ์ครั้งแรก พ.ศ. 2557 6) Bay buoc toi mua he ผู้แต่ง Nguyen Nhat Anh พิมพ์ครั้งแรก พ.ศ. 2558

3. วิเคราะห์ลักษณะทางวัฒนธรรมที่สะท้อนจากการใช้คำเรียกบุคคลในภาษาเวียดนามและนำเสนอผลงานวิจัยในลักษณะของการพรรณนาวิเคราะห์

แนวคิดและเอกสารที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดเกี่ยวกับคำเรียกบุคคลและคำเรียกบุคคล ในภาษาเวียดนาม

Bruan (1988: 7) กล่าวว่า ความหมายโดยทั่วไปของ “คำเรียกบุคคล” (Address terms) มักจะหมายถึงคำหรือกลุ่มคำที่ใช้เรียกผู้ที่พูดด้วย ซึ่งแฝงความหมายของการบ่งชี้

Cooke (1968: 1) ให้ความหมายของคำเรียกบุคคลว่า คำเรียกบุคคลหมายถึงคำสรรพนามและคำประเภทต่างๆ ที่ใช้เหมือนคำสรรพนาม คำเหล่านี้ทำหน้าที่เป็นประธานหรือกรรมของประโยคเพื่อบ่งชี้บุคคลที่ปรากฏในคำพูดของบุคคลหนึ่งหรือบุคคลที่สองในการสนทนา

Nguyễn Văn Chiến (1993: 8) กล่าวว่า คำเรียกบุคคล ได้แก่ คำศัพท์หมวดต่างๆ ของภาษาใดภาษาหนึ่งที่ใช้เรียกบุคคลในการสนทนาในสังคม คำเรียกบุคคลในภาษาเวียดนาม ได้แก่ คำบุรุษสรรพนาม และคำศัพท์หมวดต่างๆ ที่ใช้เสมือนคำบุรุษสรรพนาม โดยแบ่งเป็น คำนาม คำเรียกญาติ คำวิเศษณ์ที่ทำหน้าที่เหมือนคำนาม คำบอกอาชีพหรือตำแหน่ง คำนิยมนามสรรพนาม และคำสรรพนามที่ยืมจากภาษาต่างประเทศ

Lê Thanh Kim (2002: 31) และ Nguyễn Thị Trung Thành (2007: 2) ให้นิยามศัพท์ของคำเรียกบุคคลที่สอดคล้องกัน โดยกล่าวว่า คำเรียกบุคคลคือคำที่ผู้พูดใช้เรียกตนเองหรือเรียกบุคคลใดบุคคลหนึ่งเมื่อเขาผู้นั้นอยู่ในฐานะของบุรุษที่ 2 หรือบุรุษที่ 3 ซึ่งบุคคลที่ 3 นั้นอาจจะปรากฏตัวหรือไม่ปรากฏตัวในการสนทนา คำเรียกบุคคลนอกจากแสดงออกถึงความสัมพันธ์ระหว่าง

บุคคลในการสนทนาแล้ว ยังบ่งบอกถึงเจตนา ความรู้สึก และฐานะของผู้เข้าร่วมการสนทนาในแต่ละสถานการณ์อีกด้วย

จากคำจำกัดความของคำเรียกบุคคลดังที่กล่าวมาแล้วทั้งหมดข้างต้นเราสามารถสรุปได้ว่า “คำเรียกบุคคล” หมายถึงคำและกลุ่มคำที่ผู้พูดใช้เรียกแทนตนเอง เรียกผู้ฟัง และเรียกผู้ถูกกล่าวถึงในขณะสนทนา คำเหล่านี้ทำหน้าที่เป็นประธานหรือกรรมในประโยคคำพูด คำเรียกบุคคลนอกจากแสดงออกถึงความสัมพันธ์ เจตนา อารมณ์ความรู้สึก สถานภาพทางสังคมของบุคคลในการสนทนาแล้ว ยังแฝงความหมายในเรื่องวัฒนธรรมของผู้ใช้ภาษาอีกด้วย จากความหมายแฝงทางด้านวัฒนธรรมของผู้ใช้ภาษาในการใช้คำเรียกบุคคล เราสามารถมองเห็นลักษณะทางด้านสังคมและวัฒนธรรมของชนชาตินั้นได้

2. แนวคิดและเอกสารเกี่ยวกับภาพสะท้อนทางวัฒนธรรมจากการใช้คำเรียกบุคคล

ภาษากับวัฒนธรรมมีความสัมพันธ์กันอย่างเหนียวแน่นจนสามารถกล่าวได้ว่า ภาษาคือวัฒนธรรมและวัฒนธรรมคือภาษา ดังที่ Brown (1994: 177 อ้างถึงใน Someyeh and Fatemeh, 2012: 522) ได้กล่าวว่า ภาษาเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรม วัฒนธรรมก็เป็นส่วนหนึ่งของภาษา ภาษากับวัฒนธรรมจึงมีการผสมผสานเข้าด้วยกันจนกระทั่งไม่สามารถแยกออกจากกันได้ ส่วน Emmitt and Pollock (1997) เชื่อว่า ภาษามีรากฐานมาจากวัฒนธรรมและวัฒนธรรมได้สะท้อนและถูกถ่ายทอดผ่านภาษาจากรุ่นสู่รุ่น Nguyễn Đức Tồn (2002: 21-25) ได้กล่าวว่า ภาษาเป็น

ปัจจัยหนึ่งที่แสดงออกถึงเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชนชาติหนึ่งอย่างชัดเจนมากที่สุด และวัฒนธรรมของชนชาติหนึ่งถูกบันทึกไว้อย่างดีที่สุดในภาษาของชนชาตินั้น ดังนั้นเราสามารถศึกษาลักษณะทางวัฒนธรรมของชนชาติหนึ่งผ่านการศึกษาความหมายของคำ กลุ่มคำ และประวัติศาสตร์ของชนชาตินั้น การศึกษาความหมายของคำศัพท์หมวดต่างๆ ในภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์หนึ่งเพื่อทำให้เห็นลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรมรวมทั้งระบบความคิดและการมองโลกของผู้ใช้ภาษาเป็นการศึกษาแนวอรรถศาสตร์ชาติพันธุ์ (Ethnosemantics) การศึกษาความหมายและลักษณะการใช้ของคำเรียกบุคคลในภาษาเวียดนาม ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของภาษาเวียดนามนั้นจะทำให้เห็นถึงลักษณะทางด้านวัฒนธรรมของคนเวียดนาม

จากผลงานการศึกษาเกี่ยวกับความหมายและการใช้คำเรียกบุคคลในภาษาเวียดนามของนักภาษาศาสตร์หลายท่าน เช่น Nguyễn Văn Chiến (1993) Nguyễn Văn Dung (2005) Bùi Thị Minh Yến (2001) Lê Thanh Kim (2002) และ Hoàng Anh Thi (2001) พบว่า การใช้คำเรียกบุคคลในภาษาเวียดนามแสดงให้เห็นลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรมเวียดนามหลายประการ ได้แก่ 1) คนเวียดนามนิยมใช้คำเรียกญาติเป็นคำเรียกบุคคลซึ่งการใช้คำเรียกญาติในครอบครัวของคนเวียดนามแฝงความหมายของการแบ่งรุ่นและอายุ 2) การใช้คำเรียกบุคคลในสังคมแสดงให้เห็นลักษณะทางวัฒนธรรมเวียดนามประการหนึ่ง คือ การถ่อมตนและยกย่องให้เกียรติผู้อื่น การใช้คำเรียกบุคคลในครอบครัวของคนเวียดนามเป็นแบบอย่างของการใช้คำเรียกบุคคล

ในสังคม การใช้คำเรียกบุคคลในภาษาเวียดนามสะท้อนให้เห็นการแบ่งแยกชนชั้นในสังคมซึ่งหมายถึงการแบ่งระดับชั้นในด้านยศ อาชีพ ตำแหน่งหน้าที่การงาน และประสบการณ์ในการทำงาน และการใช้คำเรียกบุคคลในสังคมเมืองมีความซ้ำซ้อนและเปลี่ยนแปลงเร็วกว่าการใช้คำเรียกบุคคลในสังคมชนบท อันเนื่องมาจากความหลากหลายทางด้านอาชีพของสังคมเมือง นอกจากนี้ยังพบว่า การใช้คำบุรุษสรรพนามซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของคำเรียกบุคคลในขณะสนทนาของคนเวียดนามแฝงความหมายของความสนิทสนมหรือความสัมพันธ์อย่างแน่นแฟ้นระหว่างผู้พูดกับผู้ฟัง และในขณะเดียวกันก็สามารถแสดงให้เห็นอารมณ์ความรู้สึกไม่ตึงระหว่างผู้ที่เข้าร่วมการสนทนา ส่วนการละคำเรียกบุคคลในภาษาเวียดนามแฝงความหมายใน 2 นัย กล่าวคือ ความไม่เคารพผู้ฟัง และความลึงเลใจของผู้พูดในการเลือกใช้รูปแบบคำเรียกบุคคลให้เหมาะสม

จากแนวคิดและผลงานวิจัยเกี่ยวกับคำเรียกบุคคลในภาษาเวียดนามดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า การใช้คำเรียกบุคคลในภาษาเวียดนามได้สะท้อนลักษณะทางวัฒนธรรมเวียดนาม ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจะวิเคราะห์ความหมายและลักษณะการใช้คำเรียกบุคคลในภาษาเวียดนามเพื่อทำให้เห็นลักษณะทางวัฒนธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งคือลักษณะที่เป็นเอกลักษณ์ของคนเวียดนามที่สะท้อนจากการใช้คำเรียกบุคคล

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

1. สังคมแบบระบบเครือญาติ

ประเทศเวียดนามตั้งอยู่ในเขตภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ซึ่งมีสภาพอากาศร้อนชื้นที่เหมาะสมกับการทำนาข้าว การปลูกข้าวแบบดั้งเดิมต้องอาศัยปัจจัยทางธรรมชาติและแรงของคนเป็นหลัก อย่างไรก็ตามเนื่องจากได้รับอิทธิพลจากลัทธิคอมมิวนิสต์ทำให้พื้นที่ของเวียดนามมักจะมีพายุฝน และน้ำท่วมทำให้เกิดความเสียหายแก่ประชาชนปีละหลายครั้ง ดังนั้นคนเวียดนามนับตั้งแต่โบราณกาลได้เลือกการดำเนินชีวิตที่เหมาะสมกับลักษณะทางภูมิประเทศและภูมิอากาศ คือการอาศัยอยู่ร่วมกันเป็นชุมชนบนพื้นฐานของระบบเครือญาติ เพื่อทำให้เกิดความเป็นปึกแผ่นและพลังในการต่อสู้กับปัญหาทางธรรมชาติรวมทั้งการรุกรานจากข้าศึกอีกด้วย เพราะฉะนั้นคนเวียดนามจึงให้ความสำคัญกับเรื่องของตระกูลมากจนกระทั่งบางครั้งเน้นเรื่องของตระกูลมากกว่าเรื่องของครอบครัวอีกด้วย ระบบเครือญาติของเวียดนาม ได้แก่ ญาติทางสายเลือด และญาติทางการเกี่ยวดองหรือโดยการแต่งงาน ภายในหมู่บ้านแห่งหนึ่งมักจะมีตระกูลอยู่เพียง 1 ตระกูลเท่านั้น (Trần Ngọc Thêm, 1999: 89) ทำให้สมาชิกคนหนึ่งมีความสัมพันธ์แบบเครือญาติกับทุกคนในหมู่บ้าน ในหมู่บ้านที่มีตระกูลมากกว่า 1 ตระกูล สมาชิกทุกคนก็ยังมีความสัมพันธ์กันแบบเครือญาติเนื่องมาจากการแต่งงานระหว่างตระกูล ลักษณะทางสังคมดังกล่าวได้สะท้อนในการใช้คำเรียกบุคคลในการสนทนาของคนเวียดนาม กล่าวคือ คนเวียดนามนิยมใช้คำเรียกเครือญาติเป็นคำเรียกบุคคลในการพูดสื่อสารกับคนอื่น ทั้งบุคคลที่มี

ความสัมพันธ์เป็นญาติและบุคคลที่ไม่มีความสัมพันธ์เป็นญาติในสังคม

การใช้คำเรียกญาติกับบุคคลที่มีความสัมพันธ์เป็นญาติในภาษาเวียดนามแฝงความหมายของการแบ่งรุ่น โดยแบ่งเป็นทั้งหมด 10 รุ่น ได้แก่ 1- รุ่นของ ky “พ่อหรือแม่ของทวด” 2- รุ่นของ cụ “ทวด” 3- รุ่นของ ông “ปู่, ตา” bà “ย่า, ยาย” 4- รุ่นของ bác “ลุง, ป้า”, bố “พ่อ”, mẹ “แม่”, chú “อาผู้ชาย”, cô “อาผู้หญิง”, cậu “น้าชาย”, dì “น้าสาว” 5- รุ่นของ anh “พี่ชาย”, chị “พี่สาว”, em “น้อง”, anh họ “พี่ชายที่เป็นลูกพี่ลูกน้อง”, chị họ “พี่สาวที่เป็นลูกพี่ลูกน้อง”, em họ “น้องที่เป็นลูกพี่ลูกน้อง” 6- รุ่นของ con “ลูก”, cháu họ “หลานที่เป็นลูกของพี่หรือน้องของตน” 7- รุ่นของ cháu “หลาน” 8- รุ่นของ chắt “เหลน” 9- รุ่นของ chít “ลื้อ” และ 10- รุ่นของ chít “ลื้อ” ญาติที่อยู่ในรุ่นเดียวกันมีการแบ่งศักดิ์เป็นพี่และน้อง ได้แก่ ของ bác “ลุง, ป้า”, bố “พ่อ”, mẹ “แม่”, chú “อาผู้ชาย”, cô “อาผู้หญิง” โดย bác “ลุง, ป้า” เป็นพี่ของพ่อหรือแม่ chú “อาผู้ชาย” และ cô “อาผู้หญิง” เป็นน้องของพ่อ ส่วน cậu “น้าชาย” และ dì “น้าสาว” เป็นน้องของแม่ และ anh “พี่ชาย”, chị “พี่สาว”, em “น้อง” เป็นพี่และน้องของตน การแบ่งศักดิ์ของญาติเป็นพี่และน้องดังกล่าวปฏิบัติตามปัจจัยด้านอายุเป็นหลัก กล่าวคือ ผู้ที่เกิดก่อนจะมีศักดิ์เป็นพี่ ผู้ที่เกิดหลังจะมีศักดิ์เป็นน้อง โดยญาติผู้พี่ต้องมีหน้าที่ดูแล ถ่ายทอดหรือแนะนำความรู้และประสบการณ์ให้ผู้เป็นน้องในขณะที่ญาติผู้น้องต้องเคารพ ให้เกียรติ และเชื่อฟังตามคำสั่งสอนของผู้เป็นพี่ ดังนั้น anh “พี่ชาย” และ

chi “พี่สาว” ในภาษาเวียดนามนอกจากแฝงความหมายของการที่มีอายุมากกว่าผู้พูดแล้ว ยังแสดงความยกย่องให้เกียรติผู้ฟังหรือผู้ถูกกล่าวถึงอีกด้วย การแบ่งศักดิ์เป็นพี่และน้องในระบบเครือญาติของคนเวียดนามนอกจากใช้สำหรับพี่น้องแท้ๆ แล้ว ยังใช้กับญาติผู้ที่เป็นลูกพี่ลูกน้องหรือญาติห่างๆ อีกด้วย โดยมีการแบ่งตามศักดิ์ของพ่อหรือแม่ของตน กล่าวคือ ลูกของญาติผู้พี่ของพ่อหรือแม่ (ลูกของลุงหรือป้า) จะมีศักดิ์เป็นพี่เสมอ ส่วนลูกของญาติผู้น้องของพ่อหรือแม่ (ลูกของน้าหรืออา) จะมีศักดิ์เป็นน้องเสมอ สำหรับกลุ่มญาติโดยการแต่งงานก็มีการแบ่งตามศักดิ์ของพี่หรือน้องของตน คือ ผู้ที่จะมาแต่งงานกับพี่ของตนจะมีศักดิ์เป็นพี่ ส่วนผู้ที่จะมาแต่งงานกับน้องของตนจะมีศักดิ์เป็นน้องเสมอ ลักษณะของการแบ่งศักดิ์ของญาติดังกล่าวสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ Cooke (1968: 149) ที่กล่าวไว้ว่า ในภาษาเวียดนาม ปัจจัยด้านศักดิ์ของญาติมีบทบาทสำคัญกว่าปัจจัยด้านอายุ

นอกจากนี้ ระบบคำเรียกเครือญาติในภาษาเวียดนามยังแฝงความหมายของการแบ่งกลุ่มญาติตามสายเลือด คือ ญาติฝ่ายพ่อ ญาติฝ่ายแม่ ญาติฝ่ายสามี ญาติฝ่ายภรรยา โดยใช้คำ nôi “ใน, ญาติฝ่ายพ่อของตนหรือฝ่ายพ่อของลูก (สามี)” และ ngoai “นอก, ญาติฝ่ายแม่ของตนหรือฝ่ายแม่ของลูก (ภรรยา)” เพื่อนำไปประสมกับคำเรียกญาติเดิม เช่น ky “พ่อหรือแม่ของทวด”, cu “ทวด”, ông “ปู่, ตา”, bà “ย่า, ยาย” เพื่อแสดงให้เห็นว่าบุคคลที่ถูกกล่าวถึงนั้นเป็นญาติฝ่ายพ่อหรือฝ่ายแม่ เช่น ông nôi “ปู่”, bà nôi “ย่า”, ông ngoai “ตา”, bà ngoai “ยาย” นอกจากนี้ การใช้คำ nôi “ใน, ญาติฝ่ายพ่อของตนหรือฝ่ายพ่อของลูก (สามี)”

และ ngoai “นอก, ญาติฝ่ายแม่ของตนหรือฝ่ายแม่ของลูก (ภรรยา)” ในลักษณะดังกล่าวยังแสดงให้เห็นว่า คนเวียดนามเน้นบทบาทของกลุ่มญาติฝ่ายพ่อหรือฝ่ายสามีมากกว่ากลุ่มญาติฝ่ายแม่หรือฝ่ายภรรยาเนื่องมาจากประเพณีถือบทบาทสำคัญของเพศชายในการสืบทอดวงศ์ตระกูล ซึ่ง Đào Duy Anh (1951: 116-117) ได้อธิบายว่า การสืบสายตระกูลหมายถึงการสืบทอดทั้งทางสายเลือดและทรัพย์สินสมบัติจากพ่อแม่และบรรพบุรุษ ผู้มีสิทธิในการสืบทอดดังกล่าวคือลูกชายของเมียหลวงโดยลูกชายคนโตจะมีสิทธิสูงสุด ส่วนลูกสาวไม่มีสิทธิใดๆ ในการสืบทอดดังกล่าว ดังนั้นในความคิดของคนเวียดนามทั่วไป ผู้หญิงจึงไม่มีบทบาทสำคัญในสังคม ส่วนในครอบครัวลูกสาวไม่มีทั้งบทบาทและคุณค่าใดๆ เมื่อเทียบกับลูกชายหรือแม้กระทั่งลูกสะใภ้ ตามธรรมเนียมของคนเวียดนามหลังจากการแต่งงานผู้หญิงจะไปอยู่ที่บ้านของสามี มีหน้าที่ดูแลพ่อแม่ของสามี บางทีต้องเลี้ยงสามีอีกด้วย ดูแลงานทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับครอบครัวของสามี ช่วยสามีทำงานต่างๆ เลี้ยงลูก (Phan Kế Bính, 2005: 61) ดังนั้นเมื่อมีครอบครัวแล้วผู้หญิงเวียดนามจึงไม่มีบทบาทใดๆ ในครอบครัวของตน ในรุ่นของหลาน คนเวียดนามก็เห็นความสำคัญกับ cháu nội “หลานปู่” มากกว่า cháu ngoại “หลานตา” เนื่องจาก cháu nội “หลานปู่” คือลูกของลูกชาย เป็นผู้มีนามสกุลเดียวกันกับสามีและลูกชายของตนและมีหน้าที่สืบทอดสายตระกูลต่อไป ส่วน cháu ngoại “หลานตา” เป็นลูกของลูกสาว เป็นสมาชิกของตระกูลอื่น ไม่มีนามสกุลเดียวกันกับตน

ในกลุ่มญาติทางสายเลือดยังมีการแบ่งตามความใกล้ชิดหรือห่างไกลทางสายเลือดอีกด้วย โดยใช้คำ ruột “ไส้” และ họ “ตระกูล” เพื่อประสมกับคำเรียกญาติเดิมเพื่อเป็นการแบ่งกลุ่มญาติที่ร่วมพ่อแม่กับตน เช่น anh ruột (พี่ชายแท้ๆ), em ruột (น้องแท้ๆ) หรือร่วมพ่อแม่กับพ่อแม่ของตน เช่น bác ruột (ลุงหรือป้าแท้ๆ), dì ruột (น้าแท้ๆ) ฯลฯ ส่วนญาติคนอื่นๆ ถือเป็นกลุ่มญาติห่างๆ เช่น anh họ (พี่ชายที่เป็นญาติ), em họ (น้องที่เป็นญาติ) ฯลฯ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าคนเวียดนามให้ความสำคัญกับผู้ที่มีความใกล้ชิดทางสายเลือดมากกว่าผู้ที่ห่างไกล

ในการใช้คำเรียกบุคคลระหว่างสามีกับภรรยาในภาษาเวียดนามส่วนมากพบว่า ผู้เป็นสามีจะเรียกภรรยาว่า em “น้อง” และเรียกแทนตนเองว่า anh “พี่” ส่วนภรรยาจะเรียกสามีว่า anh “พี่” และเรียกแทนตนเองว่า em “น้อง” ถึงแม้ในบางครอบครัวผู้เป็นสามีจะมีอายุน้อยกว่าภรรยาก็ตาม การใช้คำเรียกญาติเพื่อเรียกสามีหรือภรรยาดังกล่าวในภาษาเวียดนามสะท้อนให้เห็นลักษณะทางวัฒนธรรมของการยกย่องให้เกียรติ ในขณะเดียวกันก็แสดงความไม่สมดุลในความสัมพันธ์ระหว่างสามีกับภรรยา เมื่อผู้เป็นภรรยาเรียกสามีว่า anh “พี่” แสดงให้เห็นความยกย่องให้เกียรติและเคารพผู้เป็นสามี ซึ่งโดยมากจะมีอายุมากกว่าผู้เป็นภรรยา ส่วนผู้เป็นสามีเรียกตัวเองว่า anh “พี่” ก็แสดงออกถึงสิทธิและหน้าที่ของตนภายในครอบครัว คือเป็นผู้นำของครอบครัวและมีหน้าที่ต้องทำงานหาเงินเพื่อเลี้ยงภรรยากับลูกๆ ต้องปกป้องดูแลสมาชิกทุกคนในครอบครัว ฯลฯ ในขณะที่สามีจะเรียกภรรยาว่า em “น้อง” สะท้อนให้เห็นว่าผู้เป็นภรรยาจะเป็นผู้ตาม อยู่ภายใต้

การดูแลของสามีซึ่งเปรียบเหมือนญาติผู้พี่คนหนึ่ง ประการนี้คือสาเหตุของความไม่สมดุลในความสัมพันธ์ระหว่างสามีกับภรรยา ดังที่ Truong Thị Diễm (2002: 104) ได้กล่าวไว้ว่า ลักษณะทางวัฒนธรรมของสังคมที่นับถือพ่อเป็นใหญ่และอิทธิพลจากลัทธิขงจื้อได้กำหนดให้ผู้เป็นภรรยามีสถานภาพต่ำกว่าผู้เป็นสามี

นอกจากการใช้คำเรียกญาติเป็นคำเรียกบุคคลที่มีความสัมพันธ์เป็นญาติแล้ว คนเวียดนามยังใช้คำเรียกญาติเพื่อเรียกบุคคลที่ไม่ใช่ญาติในสังคมโดยใช้อายุเป็นเกณฑ์ คือผู้พูดจะเทียบอายุหรือวัยของผู้ฟังหรือผู้ถูกกล่าวถึงกับอายุหรือวัยของญาติใดๆ ของตนเพื่อเลือกใช้คำเรียกญาติให้เหมาะสม คนเวียดนามนิยมใช้คำเรียกกลุ่มญาติฝ่ายพ่อ เช่น bác “ลุง, ป้า”, chú “อาผู้ชาย”, cô “อาผู้หญิง” เพื่อเรียกผู้ที่ไม่ใช่ญาติในสังคมมากกว่าการใช้คำเรียกกลุ่มญาติฝ่ายแม่ เนื่องจากประเพณีหลังการแต่งงานผู้หญิงต้องอยู่ร่วมกับครอบครัวของสามี ทำให้ลูกๆ มีความสนิทสนมคุ้นเคยกับญาติฝ่ายพ่อกว่าญาติฝ่ายแม่ เมื่อต้องการเรียกบุคคลที่ไม่ใช่ญาติในสังคมคนเวียดนามจึงนิยมใช้คำเรียกกลุ่มญาติสายพ่อกว่าคำเรียกกลุ่มญาติฝ่ายแม่ การใช้คำเรียกบุคคลในลักษณะดังกล่าวสะท้อนให้เห็นลักษณะทางวัฒนธรรมของประเทศเวียดนามประการหนึ่ง คือ ความผูกพันฉันเครือญาติระหว่างบุคคลในสังคมเกษตรกรรม เป็นสังคมที่ทุกคนต่างมีความสนิทสนมสามัคคี และรักใคร่กันเหมือนอยู่ในเครือญาติเดียวกัน เนื่องจากสังคมเวียดนามตั้งแต่เดิมเป็นสังคมแบบระบบเครือญาติ และการปกครองแบบครอบครัว (Đinh Lê Thu, 2000: 6)

2. การเคารพ ยกย่อง และให้เกียรติผู้อาวุโส

เนื่องจากสังคมเวียดนามแต่เดิมเป็นสังคมเกษตร อาชีพหลักของคนเวียดนามเป็นอาชีพเกษตรกรรมซึ่งเป็นอาชีพที่ต้องการประสบการณ์มากกว่าอาชีพอื่นๆ ในสังคมอุตสาหกรรมเหมือนปัจจุบัน ประสบการณ์เป็นสิ่งที่ต้องการสะสมนานหลายสิบหรือแม้กระทั่งหลายร้อยปี ดังนั้นผู้อาวุโสซึ่งเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ทั้งในการดำเนินชีวิตและการทำงานเป็นผู้ที่ได้รับความเคารพและยกย่องจากคนที่อ่อนอาวุโสกว่า ลักษณะทางวัฒนธรรมประการนี้ได้สะท้อนจากการใช้คำเรียกบุคคลในภาษาเวียดนามอย่างชัดเจน กล่าวคือ เมื่อพบบุคคลที่เป็นผู้อาวุโสกว่าตน คนเวียดนามจะแสดงความเคารพ ยกย่อง และความสนิทสนมเหมือนเป็นญาติคนหนึ่ง โดยการใช้คำเรียกญาติที่แฝงความหมายด้านศักดิ์ของญาติผู้ใหญ่ เช่น các cụ nhà em “ท่านทั้งสอง (คุณพ่อคุณแม่) ที่บ้านเธอ” (โดยผู้พูดเป็นอาจารย์ซึ่งมีอายุอยู่ในวัยเดียวกันกับพ่อแม่ของลูกศิษย์กล่าวถึงพ่อแม่ของลูกศิษย์), cụ ấy “ท่านนั้น” (ผู้พูดกล่าวถึงอาจารย์สอนดนตรีชื่อดังและเป็นผู้สูงอายุ) การใช้คำ cụ “ทวด” ในตัวอย่างดังกล่าวแฝงความหมายของความยกย่องและให้เกียรติเป็นอย่างสูง Trương Thị Diễm (2002: 143) อธิบายว่า cụ “ทวด” เป็นคำที่ใช้เรียกผู้สูงอายุที่มีอายุอยู่ในวัยของปู่ย่าตายายหรือพ่อแม่ของผู้พูด การใช้คำ cụ (ทวด) ในภาษาเวียดนามนอกจากแสดงความเคารพ ยกย่อง และให้เกียรติผู้สูงอายุแล้ว ยังแฝงความหมายของการยกย่องและให้เกียรติในสถานภาพของผู้นั้นอีกด้วย ในสังคมเวียดนามสมัยก่อน ประชาชนทั่วไปจะเรียกขุนนางว่า cụ (ในกรณีดังกล่าวแปลว่า ท่าน จะเหมาะสมกว่า ทวด)

นอกจากนี้ยังพบว่า ในบางกรณีแม้ผู้พูดมีอายุเท่ากับรุ่นน้องหรือรุ่นลูกของผู้ฟังเท่านั้น แต่ก็ยังเรียกผู้ฟังว่า các bác “ลุงๆ ป้าๆ” หรือ ông “ปู่, ตา”, bà “ย่า, ยาย” เนื่องจากผู้พูดไม่ได้เทียบอายุของผู้ฟังกับญาติแท้ๆ ของตน หากเทียบอายุของผู้ฟังกับญาติแท้ๆ ของลูกหรือหลานของตน ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า ผู้พูดได้แสดงความยกย่องสถานภาพของผู้ฟังหรือผู้ถูกกล่าวถึงว่าอยู่ในฐานะของญาติผู้ใหญ่ที่มีลูกมีหลานแล้ว

เมื่อต้องการกล่าวถึงผู้อาวุโสกว่า คนเวียดนามสามารถเลือกใช้คำเรียกบุคคลหลายรูปแบบ อาทิ คำเรียกญาติ, [คำเรียกญาติ + ชื่อ], [คำนำหน้า + ชื่อ] หรือ [อาชีพ/ตำแหน่ง + ชื่อ] ฯลฯ เช่น bác Tâm “ป้า Tam”, chú Đình “อา Dinh”, ông Phi Long “คุณ Phi Long” โดยไม่เรียกชื่อของบุคคลผู้นั้นตามลำพังสำหรับคนเวียดนามการเรียกชื่อผู้ที่มีอายุน้อยกว่าหรือผู้ที่มีศักดิ์เป็นญาติผู้น้อยจะแสดงความสนิทสนมและให้เกียรติผู้ฟัง หากแต่การเรียกชื่อผู้ที่มีอายุมากกว่าหรือผู้ที่มีศักดิ์เป็นญาติผู้ใหญ่กลายเป็นข้อห้าม (Bùi Thị Minh Yến, 2001: 98) เนื่องจากคนเวียดนามมีประเพณียกย่องให้เกียรติและไม่เรียกชื่อของผู้อาวุโสกว่าตนในขณะสนทนาตามที่ Trần Ngọc Thêm (1999: 159-160) อธิบายว่า ในสมัยก่อนคนเวียดนามเรียกชื่อกันเฉพาะในขณะที่ต้องการด่ากันเท่านั้น การตั้งชื่อให้ลูกต้องพยายามหลีกเลี่ยงชื่อของคนอื่นในครอบครัว ในตระกูล และผู้หลักผู้ใหญ่ในสังคม เมื่อเข้ามาบ้านของคนอื่นต้องถามชื่อเจ้าของบ้านเพื่อหลีกเลี่ยงคำๆ นั้น ในขณะสนทนา นอกจากนี้การใช้รูปแบบคำเรียกบุคคล [คำนำหน้า + ชื่อ] หรือ [คำนำหน้า + คำเรียกญาติ] ในการสนทนา

โดยมากจะพบว่า คนเวียดนามนิยมใช้คำเรียกญาติ ông “ปู่, ตา, คำเรียกผู้ชายที่มีอายุในวัยกลางคนขึ้นไปที่แฝงความหมายของการให้เกียรติ” bà “ย่า, ยาย, คำเรียกผู้หญิงที่มีอายุในวัยกลางคนขึ้นไปที่แฝงความหมายของการให้เกียรติ” anh “พี่ชาย, คำเรียกผู้ชายที่ยังหนุ่มหรือผู้ที่มีอายุเท่ากันหรือมากกว่าตนที่แฝงความหมายของการให้เกียรติ” chị “พี่สาว, คำเรียกผู้หญิงที่มีอายุเท่ากันหรือมากกว่าตนที่แฝงความหมายของการให้เกียรติ” เป็นคำนำหน้าชื่อหรือคำเรียกญาติ เช่น ông cậu “คุณน้าชาย”, bà dì “คุณน้าสาว”, anh Giang “พี่ Giang”, chị Phương “พี่ Phương” ฯลฯ ซึ่งคำนำหน้าดังกล่าวแม้จะเป็นคำเรียกญาติ หากเมื่อใช้เรียกบุคคลที่ไม่ใช่ญาติในสังคมกลายเป็นคำที่แฝงความหมายของความเคารพ ยกย่องและให้เกียรติผู้ฟังหรือผู้ถูกกล่าวถึงเพื่อทำให้เกิดความรู้สึกสนิทสนมใกล้ชิดเหมือนกับญาติแท้ๆ ในครอบครัวของตน (Phan Thi Phương Dung, 2004: 95)

นอกจากการแสดงความเคารพต่อผู้อาวุโสหรือผู้สูงอายุแล้ว คนเวียดนามก็มีประเพณีเคารพและยกย่องครูหรืออาจารย์ผู้ให้ความรู้แก่ตน เนื่องจากในสมัยก่อนชาวบ้านส่วนใหญ่ไม่รู้หนังสือ ดังนั้นผู้ที่รู้หนังสือและสามารถถ่ายทอดความรู้ให้ผู้อื่นกลายเป็นบุคคลที่ได้รับความเคารพอย่างสูงในสังคม คนเวียดนามเชื่อกันว่า không thấy đố mày làm nên ที่หมายความว่า ไม่มีครูจะทำอะไรก็ไม่เป็น ลูกศิษย์ต้องแสดงความเคารพนับถือและให้เกียรติครูหรืออาจารย์ของตน ปฏิบัติตนตามประเพณี tôn sư trọng đạo “นับถือครูและเคารพศีลธรรม” ในสังคมเวียดนามปัจจุบันถึงแม้บทบาทของครูได้เปลี่ยนแปลงไปตามสภาพสังคม เช่น นอกจาก

การเรียนรู้จากครูหรืออาจารย์ที่โรงเรียนแล้ว ผู้เรียนสามารถศึกษาหาความรู้จากสื่อต่างๆ อาทิ อินเทอร์เน็ต โทรศัพท์ ฯลฯ หากคนเวียดนามยังคงสืบทอดและปฏิบัติตามประเพณีเคารพนับถือครูอาจารย์ ในการใช้คำเรียกบุคคลระหว่างคนในสังคมของคนเวียดนามพบว่า โครงสร้างของรูปแบบคำเรียกบุคคลที่ใช้สำหรับครูหรืออาจารย์เหมือนกับโครงสร้างของคำเรียกบุคคลที่ใช้เรียกผู้อาวุโสโดยทั่วไป กล่าวคือ ไม่มีการเรียกชื่อของครูหรืออาจารย์ตามลำพัง หากต้องใช้คำบอกอาชีพหรือรูปแบบอื่นที่มีคำบอกอาชีพเป็นส่วนประสมเพื่อเรียกบุคคลที่ประกอบอาชีพเป็นครู เช่น thầy “อาจารย์ผู้ชาย” หรือ cô “อาจารย์ผู้หญิง” หรือใช้รูปแบบ [อาชีพ/ตำแหน่ง + ชื่อ] เช่น cô giáo Trúc Hà “อาจารย์ Trúc Hà”, thầy Tuấn “อาจารย์ Tuấn” ทั้งนี้ต่างแสดงให้เห็นความเคารพ ยกย่องและให้เกียรติครูหรืออาจารย์ นอกจากนี้ คนเวียดนามยังมีประเพณีเคารพและยกย่องให้เกียรติผู้ที่ได้เข้าเรียนก่อนซึ่งเรียกว่า đàn anh “รุ่นพี่ที่เป็นผู้ชาย” และ đàn chị “รุ่นพี่ที่เป็นผู้หญิง” เนื่องจากความคิดว่า รุ่นพี่เป็นผู้ที่ได้เข้าเรียนก่อนจึงเป็นคนที่มีความรู้และประสบการณ์มากกว่า ดังนั้นผู้ที่เข้าเรียนทีหลังจึงต้องแสดงความเคารพและให้เกียรติรุ่นพี่ของตน

3. การประนีประนอมเพื่อรักษาสัมพันธภาพระหว่างบุคคล

ลักษณะทางวัฒนธรรมประการหนึ่งที่ถือเป็นเอกลักษณ์ของสังคมเกษตรแบบตะวันออกคือการประนีประนอมความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลเพื่อทำให้เกิดความสามัคคีและ

ความเป็นปึกแผ่นในสังคม ในชีวิตประจำวันคนเวียดนามมักจะพยายามสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคลและหลีกเลี่ยงความขัดแย้งเพื่อรักษาความสัมพันธ์นั้นให้ราบรื่นต่อไป โดยมีสาเหตุประการหนึ่งมาจากลักษณะทางสังคมเวียดนามในสมัยก่อนเป็นสังคมเล็กกึ่งปิด คนในหมู่บ้านส่วนใหญ่มีความสัมพันธ์กันแบบเครือญาติ (ทั้งญาติทางสายเลือดและญาติทางการแต่งงาน) ดังนั้นทุกคนจึงพยายามหลีกเลี่ยงการทะเลาะวิวาทกับญาติพี่น้องด้วยกันเพื่อทำให้เกิดความสงบสุขภายในชุมชน ในการสนทนาระหว่างบุคคลต่างฝ่ายต่างแสดงความรู้สึกต่อกันเนื่องจาก “การใช้ความรู้สึกอย่างถูกต้องตามกาลเทศะเป็นเสมือนกลวิธีเลี่ยงความขัดแย้งเพื่อรักษาไว้ซึ่งความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้ร่วมสนทนาและบุคคลรอบข้าง” (พิมพ์ภรณ์ บุญประเสริฐ, 2550: 108) จากข้อมูลการวิจัยพบว่า การพิจารณาปัจจัยต่างๆ เช่น อายุหรือวัยของผู้ฟังความสัมพันธ์ระหว่างผู้พูดกับผู้ฟังหรือผู้ถูกกล่าวถึง สถานการณ์ในการพูดสื่อสาร ฯลฯ เพื่อเลือกใช้คำเรียกบุคคลให้เหมาะสมเป็นการแสดงความรู้สึกต่อผู้ฟัง หากทั้งสองฝ่ายยังไม่รู้จักกันมาก่อนมักจะมีการแนะนำตัวเพื่อให้ผู้เข้าร่วมการสนทนาได้รู้จักและเลือกใช้คำเรียกบุคคลให้เหมาะสม การแนะนำตัวของคนเวียดนามมักจะแสดงข้อมูลเกี่ยวกับชื่อ อายุ รวมทั้งความสัมพันธ์ระหว่างผู้พูดหรือผู้ฟังกับญาติผู้ใหญ่ที่ใกล้ชิดอีกด้วย เช่น

*“A, em là cô con dâu mười bảy tuổi
mới về nhà cô giáo Trúc Hà phải
không? Chị tên Trang, con dâu dì Mập*

ở sát ngay bên nhà chồng em đó.”
 (“อ๋อ น้องเป็นลูกสะใภ้ที่มีอายุ 17 ปี เพิ่งมา
อยู่ที่บ้านอาจารย์ Trúc Hà ไซ้ไหม พี่ชื่อ
Trang ลูกสะใภ้ nhà Map (อ้วน) ที่มีบ้านอยู่ติด
กับบ้านของสามีน้องไง”)

(Võ Anh Thơ, 2014: 142)

จากตัวอย่างดังกล่าวจะเห็นว่า ผู้พูดไม่ได้ถามชื่อของผู้ฟัง หากถามเกี่ยวกับอายุของผู้ฟังและความสัมพันธ์ระหว่างผู้ฟังกับเจ้าของบ้านที่ตนรู้จักว่าใช่ลูกสะใภ้ของบ้านอาจารย์ Trúc Hà หรือไม่ ในการแนะนำตนเอง ผู้พูดนอกจากแนะนำชื่อของตน (Trang) แล้ว ยังบอกถึงความสัมพันธ์ระหว่างตนเองกับญาติผู้ใหญ่ว่า เป็นลูกสะใภ้ของ nhà Map ผู้เป็นเพื่อนบ้านกับครอบครัวของสามีผู้ฟัง ทั้งนี้แสดงให้เห็นลักษณะทางวัฒนธรรมประการหนึ่งของคนเวียดนาม คือ การไม่ให้ความสำคัญกับนามสกุลเนื่องจากในสังคมดั้งเดิมคนเวียดนามไม่มีนามสกุล จากงานวิจัยของ Trần Quốc Vượng กับ Nguyễn Dương Bình (2013) พบว่า คนเวียดนามมีการตั้งชื่อและนามสกุลตั้งแต่สมัยต้นคริสตกาลเพราะได้รับอิทธิพลจากจีน ดังนั้นเมื่อพบบุคคลที่ตนเองยังไม่รู้จักโดยเฉพาะเด็กๆ หรือผู้อ่อนอาวุโสกว่า คนเวียดนามมักจะถามผู้ฟังว่าเป็นลูกหรือหลานของใคร พร้อมแนะนำความสัมพันธ์ระหว่างตนเองกับญาติผู้ใหญ่ที่ใกล้ชิด (ทั้งญาติผู้ใหญ่ของตนและญาติผู้ใหญ่ของผู้ฟัง) เพื่อเป็นการสร้างความความน่าเชื่อถือซึ่งกันและกัน ดังที่ Trần Ngọc Thêm (1999: 156–157) ได้กล่าวว่า เมื่อพบบุคคลใดบุคคลหนึ่ง คนเวียดนามมักจะหาคำตอบเกี่ยวกับเรื่องส่วนตัวของบุคคลผู้นั้น

โดยการสอบถาม สังเกต และพิจารณาเกี่ยวกับอายุ ภูมิสำเนา การศึกษา สถานภาพทางสังคม สถานภาพของครอบครัว ฯลฯ ทั้งนี้เกิดจากวัฒนธรรมของสังคมเกษตรแบบตะวันออกซึ่งคนในชุมชนนั้นจะมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิด โดยส่วนมากจะเป็นเครือญาติกัน ดังนั้นจึงทำให้เกิดความรู้สึกต้องรับผิดชอบต่อผู้อื่น และเอาใจใส่ในความสัมพันธ์ระหว่างกัน

ในการสนทนากับบุคคลอื่น คนเวียดนามจะใช้รูปแบบคำเรียกบุคคลที่แตกต่างกันเพื่อให้เหมาะสมกับแต่ละบุคคลในแต่ละสถานการณ์พร้อมแสดงความสุภาพอ่อนน้อมและสนิทสนมเป็นกันเองต่อผู้ฟังในขณะเดียวกัน เช่น ลูกๆ จะเรียกพ่อแม่ด้วยคำเรียกญาติว่า bố “พ่อ”, mẹ “แม่” ลูกศิษย์จะเรียกครูหรืออาจารย์ด้วยคำบอกอาชีพว่า thầy “อาจารย์ผู้ชาย”, cô “อาจารย์ผู้หญิง” ลูกน้องจะเรียกเจ้านายของตนด้วยคำบอกตำแหน่งว่า thủ trưởng “เจ้านาย” ฯลฯ คนเวียดนามไม่เพียงแต่แสดงความสุภาพต่อผู้อาวุโสกว่าตนเท่านั้น หากยังแสดงต่อบุคคลที่อ่อนอาวุโสกว่าตนอีกด้วย เช่น พ่อแม่จะเรียกลูกว่า con “ลูก” ปู่ย่าตายายจะเรียกหลานว่า cháu “หลาน” อาจารย์จะเรียกลูกศิษย์ว่า em “หนู, น้อง” ฯลฯ นอกจากนี้ยังพบว่า การใช้รูปแบบคำเรียกบุคคลที่เป็นวลีแสดงความรู้สึกซึ่งมีลักษณะของคำพูดแบบชื่นชม หยอกล้อ หรือเอาใจ เพื่อทำให้ผู้ฟังมีความรู้สึกภูมิใจ ยินดี หรือมีกำลังใจ เช่น anh thân yêu “พี่ที่รัก”, bói của em “สุดที่รักของน้อง”, cô bé dễ thương này “แม่นางน่ารักคนนี้”, con ong chăm chỉ “ผึ้งตัวขยัน” ฯลฯ ก็เป็นอีกวิธีหนึ่งที่แสดงให้เห็นว่าผู้พูดพยายามหลีกเลี่ยงความขัดแย้งเพื่อรักษาความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคล

เมื่อต้องการตักเตือน ตำหนิ หรือแสดงความรู้สึกไม่พอใจ ต่อผู้ฟังหรือผู้ถูกกล่าวถึง ผู้พูดมักจะเลือกใช้คำศัพท์ที่มีความหมายเชิงทางอ้อมเพื่อแสดงความสุภาพและเพื่อรักษามรรยาทในการสนทนาให้เป็นไปด้วยดี เช่น เพื่อตักเตือนลูกชายผู้ที่ทำงาน แต่ไม่พยายามตั้งใจหางานทำใหม่ ผู้เป็นพ่อกล่าวว่า

“Nhà này là nhà mày, mày về ở không ai cấm. Nhưng tao muốn biết dự định tiếp theo của mày. Thanh niên thời đại nằm ườn ăn bám gia đình thì đểch ra thế thống gì”. (นี่คือบ้านของแก แกจะกลับมาอยู่ก็ไม่มีใครห้าม แต่ฉันอยากรู้ว่าแกจะทำอะไรต่อไป หนุ่มสมัยใหม่จะนอนเหยียดขาแล้วเกาะพ่อแม่กิน เป็นเรื่องที่รับไม่ได้)

(Lê Xuân Khoa, 2013: 352)

จากตัวอย่างดังกล่าวจะเห็นว่า ผู้เป็นพ่อเรียกลูกชายของตนว่า *thanh niên thời đại* “หนุ่มสมัยใหม่” โดยมีความหมายแฝงว่า ลูกชายเป็นผู้ใหญ่แล้ว มีการศึกษา มีความรู้ มีความคิด และมีสุขภาพแข็งแรง ควรรู้จักหางานทำและขยันทำงานเพื่อเลี้ยงตนเองให้ได้ นี่คือการตักเตือนให้ลูกชายพยายามหางานทำและตั้งใจทำงานเพื่อหาเลี้ยงตัวเอง ไม่ใช่อยู่กินกับพ่อแม่ซึ่งเป็นผู้สูงอายุ และต้องลำบากมาทั้งชีวิตเพื่อหารายได้มาเลี้ยงลูกๆ และส่งลูกๆ ไปเรียนจนจบมหาวิทยาลัย การใช้คำเรียกบุคคลด้วยรูปแบบของ

กลุ่มคำที่มีความหมายเชิงทางอ้อมในลักษณะดังกล่าวก็เป็นอีกหนึ่งวิธีเพื่อหลีกเลี่ยงความขัดแย้งเพื่อรักษาความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลเช่นเดียวกัน

4. การถ่อมตนและให้เกียรติผู้อื่น

ลักษณะทางวัฒนธรรมที่ถือว่าเป็นเอกลักษณ์ของคนในสังคมเกษตรแบบตะวันออกอีกประการหนึ่งคือการรู้จักวางตัวและทำตัวคล่องแคล่วเพื่อให้เหมาะสมกับแต่ละสถานการณ์ เพื่อไม่ให้ตัวเองกลายเป็นที่โดดเด่นหรือเป็นเป้าสายตาของสังคมรอบข้าง ดังสุภาษิตที่ว่า เข้าเมืองตาหลิ่วต้องหลิ่วตาตาม หรือคนเวียดนามกล่าวว่า nhập gia tùy tục “เข้ามาบ้านไหนต้องปฏิบัติตามธรรมเนียมของบ้านนั้น” หรือให้ทำตัวเหมือนน้ำซึ่ง ở bầu thì tròn, ở ống thì dài ที่แปลว่า อยู่กับภาชนะที่มีรูปกลมก็กลายเป็นรูปกลม อยู่กับภาชนะที่มีรูปกระบอกก็กลายเป็นรูปยาว เนื่องจากสังคมเกษตรแบบตะวันออกเน้นความเป็นปึกแผ่น ความสามัคคีปรองดองกันของสมาชิกทุกคนในสังคม ไม่เน้นปัจเจกบุคคลเหมือนสังคมแบบตะวันตก (Trần Ngọc Thêm, 1999: 96-100) ลักษณะทางวัฒนธรรมดังกล่าวได้สะท้อนจากการใช้คำเรียกบุคคลในภาษาเวียดนาม กล่าวคือ การแสดงความถ่อมตนและให้เกียรติผู้อื่นในขณะสนทนา เช่น เมื่อพบคนไม่รู้จัก แต่มีอายุอยู่ในวัยเดียวกัน คนเวียดนามจะเรียกผู้นั้นว่า anh “พี่ชาย” หรือ chị “พี่สาว” ซึ่งแฝงความหมายของการยกย่องให้เกียรติ ในขณะเดียวกันจะเรียกแทนตนเองว่า tôi “ฉัน, ผม” หรือ em “น้อง” ที่แฝงความหมายของการอ่อนน้อมถ่อมตน โดย Cooke

(1968: 113) อธิบายความหมายและลักษณะการใช้คำ *tôi* ว่า *tôi* หมายถึง ผู้รับใช้คนอื่น มักจะใช้กับบุคคลที่มีสถานภาพเท่ากัน เช่น เพื่อน คนที่รู้จัก หรือคนทั่วไป ในการสนทนาระหว่างผู้ใหญ่กับเด็กๆ หรือกับเครือญาติที่ใกล้ชิด ผู้พูดจะไม่ใช้คำ *tôi* ยกเว้นกรณีที่เป็นการขู่หรือผู้พูดตั้งใจจะแสดงความห่างเหินกับผู้ฟัง ส่วน Lê Thanh Kim (2002: 104) อธิบายว่า *tôi* เป็นสรรพนามที่มีความหมายกลางๆ มักจะใช้เรียกแทนผู้พูดเมื่อสนทนากับคนที่มีสถานภาพเท่ากันหรือต่ำกว่าตน การใช้คำ *tôi* “ผม, ฉัน” กับผู้ที่มีสถานภาพต่ำกว่าแฝงความหมายของอำนาจ หากใช้กับผู้ที่มีสถานภาพเท่ากันจะแฝงความหมายของความห่างไกลด้านความสัมพันธ์ อย่างไรก็ตามจากข้อมูลการวิจัยพบว่า การใช้คำ *tôi* “ผม, ฉัน” กับบุคคลที่มีสถานภาพเท่ากัน เช่น ระหว่างเพื่อน ระหว่างสามีกับภรรยา (โดยมากจะพบว่าเมื่อยังหนุ่ม คู่สามีกับภรรยาจะเรียกกันด้วยคำเรียกญาติ *anh* “พี่” และ *em* “น้อง” เมื่อมีอายุอยู่ในวัยกลางคนขึ้นไป คู่สามีกับภรรยาจะเรียกตนเองว่า *tôi* “ผม, ฉัน” และเรียกคู่สนทนาด้วยคำเรียกบุคคลหลายรูปแบบ อาทิ *mẹ nó* “แม่เขา”, *bố nó* “พ่อเขา”, *ông* “ปู่, ตา” หรือ *bà* “ย่า, ยาย” ฯลฯ) จะแฝงความหมายของความสนิทสนมและความเสมอภาคเท่าเทียมกัน ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ Bùi Thị Minh Yến (2001: 45-57) ในกรณีที่ผู้พูดมีสถานภาพสูงกว่าผู้ฟัง การใช้คำ *tôi* “ผม, ฉัน” นอกจากแฝงความหมายของอำนาจและความสุภาพแล้ว ยังสะท้อนร่องรอยของความถ่อมตนอีกด้วย นอกจากนี้ยังพบว่า ในภาษาเวียดนามมีการใช้คำเรียกบุคคลแทนตนเองที่แฝงความหมายของการถ่อมตนคือ *em* “น้อง”, *con*

“ลูก” และ cháu “หลาน” ซึ่งต่างเป็นคำเรียกญาติที่แฝงความหมายของการแบ่งศักดิ์ของญาติผู้น้อย ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ Phan Thị Phương Dung (2004: 95) ที่กล่าวว่า em “น้อง” เป็นคำเรียกแทนตัวผู้พูดที่มีสถานภาพต่ำกว่าหรือเท่ากับผู้ฟัง (ในกรณีที่ผู้พูดเป็นเพศหญิง) แฝงความหมายของความสุภาพและอ่อนน้อมถ่อมตน con “ลูก” ใช้เรียกแทนตนเองในขณะที่สนทนากับผู้ที่มีสถานภาพสูงกว่าเพื่อแสดงความสุภาพอ่อนน้อมและสนิทสนม ส่วน cháu “หลาน” เป็นคำเรียกแทนตนเองในขณะที่พูดสื่อสารกับผู้ที่มีสถานภาพสูงกว่าแสดงให้เห็นความใกล้ชิดสนิทสนมและอ่อนน้อมถ่อมตน

นอกจากการใช้คำเรียกบุคคลที่เป็นคำเรียกกลุ่มญาติที่แฝงความหมายของการแบ่งศักดิ์เป็นญาติผู้ใหญ่ เช่น ông “ปู่, ตา”, bà “ย่า, ยาย”, bác “ลุง, ป้า”, cô “อาผู้หญิง”, anh “พี่ชาย”, chị “พี่สาว” ฯลฯ ที่แสดงความเคารพและยกย่องให้เกียรติผู้ฟังหรือผู้ถูกกล่าวถึงดังที่ได้กล่าวไว้ในตอนต้น ในภาษาเวียดนามยังมีการใช้คำเรียกบุคคลที่เป็นคำบอกอาชีพหรือตำแหน่ง เช่น thầy hiệu trưởng “อาจารย์อธิการบดี”, bác sĩ “หมอ”, kỹ sư “วิศวกร”, luật sư “ทนายความ” หรือรูปแบบ [คำนำหน้า + อาชีพ/ตำแหน่ง] เช่น ông trưởng phòng “ท่านหัวหน้าแผนก”, bà giám đốc “ท่านผู้อำนวยการหญิง” [อาชีพ/ตำแหน่ง + ชื่อ] เช่น học giả Nguyễn K Thuận “นักวิชาการ Nguyễn K Thuận”, thủ trưởng Doãn “เจ้านาย Doãn” ฯลฯ ต่างแสดงความยกย่องให้เกียรติผู้ฟังหรือผู้ถูกกล่าวถึง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“Kính mời học giả Ngô An, giáo sư, tiến sĩ, viện sĩ, giám đốc trung tâm..., phó chủ tịch thường trực..., chủ tịch danh dự...” (ขอเรียนเชิญนักวิชาการ Ngô An ศาสตราจารย์ ด็อกเตอร์ นักวิจัยอาวุโส ผู้อำนวยการศูนย์... ปลัดนายกสมาคม... ประธานกิตติมศักดิ์...)

(Lê Xuân Khoa, 2013, 96)

จากตัวอย่างดังกล่าวข้างต้นแสดงให้เห็นว่า ในการแนะนำบุคคลที่มีฐานะทางสังคมสูง ผู้พูดได้แนะนำทุกตำแหน่งทั้งทางวิชาการและทางหน้าที่การงานของบุคคลผู้นั้น ซึ่งแฝงความหมายของการยกย่องและให้เกียรติเป็นอย่างสูง ทั้งนี้สะท้อนให้เห็นค่านิยมในการยกย่องผู้ที่มีความรู้ การศึกษาในระดับสูง ประสบการณ์ในการทำงาน ตำแหน่งสูงทางหน้าที่การงาน รวมทั้งฐานะหรือยศถาบรรดาศักดิ์ของสังคมเวียดนาม

สรุปและอภิปรายผล

กล่าวโดยสรุป การใช้คำเรียกบุคคลในภาษาเวียดนามปัจจุบันได้สะท้อนให้เห็นลักษณะทางวัฒนธรรมของเวียดนามอย่างชัดเจน ได้แก่ ลักษณะของสังคมแบบระบบเครือญาติ การเคารพยกย่องผู้อาวุโส การประนีประนอมเพื่อรักษาสัมพันธภาพระหว่างบุคคล รวมทั้งลักษณะของการอ่อนน้อมถ่อมตนและยกย่องให้เกียรติผู้อื่น ลักษณะทางวัฒนธรรมดังกล่าวต่างเป็นเอกลักษณ์ของสังคมเกษตรแบบตะวันออก เป็นสังคมที่ผู้คนต้องใช้ชีวิตขึ้นอยู่กับ

ปัจจัยทางธรรมชาติและอาศัยแรงงานจากคนเป็นหลัก ทุกคนมีวิถีชีวิตเพื่อส่วนรวมมากกว่าส่วนบุคคลซึ่งทำให้เกิดความสนิทสนมและรักใคร่กลมเกลียวกันจนกระทั่งเปรียบเสมือนคนในเครือญาติเดียวกัน เป็นสังคมที่ไม่มีความแตกต่างกันมากนักทางด้านสภาพและบทบาทของคนในสังคม จึงไม่เห็นการแบ่งแยกของชนชั้นทางสังคมได้อย่างชัดเจน (รัชนิกร เศรษฐธู, 2532: 19) โครงสร้างทางสังคมแบบระบบเครือญาติได้ทำให้ทุกคนมีความเอาใจใส่ ช่วยเหลือเกื้อกูลและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน แม้ว่าบุคคลนั้นจะไม่ใช้ญาติ ทว่าเป็นคนในสังคมเดียวกัน การใช้คำเรียกญาติเป็นคำเรียกบุคคลสำหรับผู้ที่ไม่ใช้ญาติในสังคมเวียดนามนั้นนอกจากทำให้เกิดความรู้สึกสนิทสนมคุ้นเคยและเป็นกันเองระหว่างคู่สนทนาแล้ว ยังเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดวัฒนธรรมอื่นๆ ตามมา เช่น การเคารพนับถือผู้อาวุโสกว่า เ็นดูเด็กหรือผู้อ่อนอาวุโสกว่า

อย่างไรก็ตาม เมื่อสภาพสังคมภายนอกมีการเปลี่ยนแปลงไป เช่น จากการผลิตแบบพอยังชีพเปลี่ยนเป็นการผลิตเพื่อการค้าขายและส่งออก มีการประยุกต์ใช้ผลงานทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในทุกสาขาการผลิตสินค้าตั้งแต่อุตสาหกรรมตลอดจนเกษตรกรรม จากระบบครอบครัวแบบขยายโดยสมาชิกภายในครอบครัวมีความสัมพันธ์กันอย่างเหนียวแน่น กำลังเปลี่ยนเป็นระบบครอบครัวเดี่ยว ประกอบกับที่อยู่อาศัยของแต่ละครอบครัวในตระกูลไม่ได้อยู่ในชุมชนเดียวกันเหมือนดังแต่ก่อนจึงทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในสังคมก็เปลี่ยนแปลงไปด้วย ฯลฯ ทั้งนี้ทำให้ลักษณะต่างๆ ทางด้านวัฒนธรรมของสังคม

เกษตรดั้งเดิมก็เปลี่ยนแปลงไปหรือไม่ก็มีการผสมกับลักษณะทางวัฒนธรรมของสังคมสมัยใหม่ เช่น การยกย่องและนับถือผู้อาวุโสซึ่งสะท้อนจากการนิยมใช้คำเรียกบุคคลที่มี *ค่าน้ำหน้า* ซึ่งแฝงความหมายของความยกย่อง ให้เกียรติ อาทิ ông “ปู่, ตา” bà “ย่า, ยาย” anh “พี่ชาย” chị “พี่สาว” เป็นส่วนประกอบของคำเรียกบุคคลที่มีอายุมากกว่าหรือสถานภาพสูงกว่า อันเป็นค่านิยมอย่างหนึ่งตามประเพณีของสังคมเวียดนามโดยผู้อาวุโสจะเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ในการใช้ชีวิตและในการทำงานมากกว่าผู้ที่มีอายุน้อยหรือเริ่มเข้ามาทำงานใหม่ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่มีอำนาจหรือตำแหน่งทางหน้าที่การงานสูงมักจะเป็นผู้อาวุโส อย่างไรก็ตามในสมัยปัจจุบัน สังคมได้มีการยอมรับและยกย่องผู้ที่มีความรู้ความสามารถ ไม่ว่าผู้นั้นจะเป็นผู้ที่มีอายุน้อยก็ตาม ซึ่งสะท้อนจากการนิยมใช้คำบอกอาชีพหรือตำแหน่งเป็นส่วนประกอบของคำเรียกบุคคล เช่น *cậu trưởng phòng* “คุณหัวหน้าแผนก” *cô bác sĩ trưởng khoa* “คุณหมอผู้หญิงที่เป็นหัวหน้าแผนก” *cậu kỹ sư* “คุณวิศวกร” เป็นต้น เนื่องจากการพัฒนาทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีทำให้ผู้ที่มีอายุน้อยก็สามารถศึกษาหาความรู้และพัฒนาความสามารถของตน จนกระทั่งสามารถดำรงตำแหน่งสูงทางหน้าที่การงานได้ ประกอบกับค่านิยมในการยกย่องและนับถือผู้ที่มีอำนาจหรือตำแหน่งสูงทางหน้าที่การงานในสังคมสมัยก่อน จึงทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงค่านิยมในการยกย่องและนับถือผู้อาวุโสในสังคมเวียดนามปัจจุบัน คือผู้ที่มีอายุน้อยแต่มีความสามารถและดำรงตำแหน่งทางหน้าที่การงานสูงจะได้รับการ

ยอมรับและยกย่องจากสังคมทั่วไปเช่นกัน ซึ่งได้ปรากฏให้เห็นใน
การใช้คำเรียกบุคคลในภาษาเวียดนาม

รายการอ้างอิง

- กาญจนา นาคสกุล. 2539. บทบาทของภาษากับการพัฒนาประเทศไทยในระยะยาว. **วารสารสุโขทัยธรรมาธิราช**. 9(1), 33-37.
- พิมพ์ภรณ์ บุญประเสริฐ. 2550. คำที่แสดงความรู้สึกในภาษาไทย : นัยเรื่องเพศสภาพและการแสดงอำนาจ. **วารสารภาษาไทยและวัฒนธรรมไทย**. 1(2), 106-116.
- รัชนิกร เศรษฐ์. 2532. **โครงสร้างสังคมและวัฒนธรรมไทย**. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- Braun, Friederike. 1988. **Terms of Address: Problems of Patterns and Usage in Various Languages and Cultures**. Mouton de Gruyter.
- Cooke, Joseph R. 1968. **Pronominal Reference in Thai, Burmese, and Vietnamese**. Doctoral dissertation, University of California. California.
- Emmit, M. & Pollock, J. 1997. **Language and Learning: An Introduction for Teaching**. Melbourne: Oxford University Press.
- Sapir, E. 1921. **Language: An Introduction to the Study of Speech**. NewYork: Harcourt, Braces. Retrieved August 25, 2016 from <http://www.ugr.es/~fmanjon/Sapir,%20Edward%20%20Language,%20An%20Introduction%20to%20the%20Study%20of%20Speech.pdf>

- Someyeh M.C. and Fatemeh S.B. 2012. The Study of Culture on Foreign Language Teaching. **International Journal of Social Science and Humanity**. 2(6), 522-524.
- Bùi Thị Minh Yến. 2001. **Từ xưng hô trong gia đình đến xưng hô ngoài xã hội của người Việt**. Luận án Ph.D. Ngôn ngữ học, Viện Ngôn ngữ học. Hà Nội.
- Đào Duy Anh. 1951. **Việt Nam văn hóa sử cương**. Sài Gòn: NXB Bốn Phương.
- Đinh Lê Thư. 2000. Từ xưng hô và từ thân tộc trong tiếng M nông (So sánh với tiếng Việt). **Tạp chí Khoa học Xã hội và Nhân văn**. 15, 1-8.
- Hoàng Anh Thi. 2001. **So sánh nghi thức giao tiếp tiếng Nhật và tiếng Việt: Qua từ ngữ xưng hô**. Luận án Ph.D. Ngôn ngữ học, Trường Đại học Khoa học Xã hội và Nhân văn, Đại học Quốc gia Hà Nội. Hà Nội.
- Lê Thanh Kim. 2002. **Từ xưng hô và cách xưng hô trong các phương ngữ tiếng Việt**. Luận án Ph.D. Ngôn ngữ học, Viện Ngôn ngữ học. Hà Nội.
- Lê Xuân Khoa. 2013, **Lá rơi trong thành phố**, Hà Nội: NXB Văn học.

- Nguyễn Đức Tồn. 2002. **Tìm hiểu đặc trưng văn hóa – dân tộc của ngôn ngữ và tư duy của người Việt (trong sự so sánh với những dân tộc khác)**. Hà Nội: NXB Đại học Quốc gia Hà Nội.
- Nguyễn Văn Chiến. 1993. Từ xưng hô trong tiếng Việt. **Tạp chí Khoa học trường Đại học Tổng hợp Hà Nội**. 3, 8-13.
- Nguyễn Vân Dung. 2005. So sánh hệ thống từ xưng hô trong tiếng Việt và trong tiếng Pháp. **Tạp chí Khoa học ĐHQGHN**. 21(4), 63-73.
- Nguyễn Thị Trung Thành. 2007. Cần phân biệt từ xưng hô với đại từ xưng hô, **Tạp chí Ngôn ngữ và đời sống**. 137(3), 1-3.
- Phan Thị Phương Dung. 2004. **Các phương tiện ngôn ngữ biểu thị tính lễ phép trong giao tiếp tiếng Việt**. Luận án Ph.D. Ngữ văn, Viện Ngôn ngữ học. Hà Nội.
- Trần Ngọc Thêm. 1999. **Cơ sở văn hóa Việt Nam**. Hà Nội: NXB Giáo Dục.
- Trần Quốc Vượng và Nguyễn Dương Bình. (May 21, 2013). **Một vài nhận xét về mối quan hệ Mường Việt và quá trình phân hóa giữa tộc Mường và tộc Việt**. Retrieved 25 July, 2016, from <http://khoalichsu.edu.vn/bai-nghien-cu/435-mt->

vai-nhn-xet-v-mi-quan-h-mng-vit-va-qua-trinh-
phan-hoa-gia-tc-mng-va-tc-vit-gs-trn-quc-vng

Trương Thị Diễm. 2002. **Từ xưng hô có nguồn gốc
danh từ thân tộc trong giao tiếp tiếng Việt.**

Luận án Ph.D Ngôn ngữ học, Đại học Vinh. Nghệ
An.

Võ Anh Thơ. 2014. **Mang thai tuổi 17.** Hà Nội: NXB Văn
học.